

УДК 378.093.5:793.33]-044.235:378.018.591(477.411)КДІК[091]

DOI: 10.31866/2616-7646.7.2.2024.333042

**ВІДКРИТТЯ КАФЕДРИ
БАЛЬНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ
В КИЇВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
ІНСТИТУТІ КУЛЬТУРИ:
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА
МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ
ПЕРЕДУМОВИ**

**ESTABLISHMENT
OF THE DEPARTMENT OF BALLET
CHOREOGRAPHY
AT THE KYIV STATE INSTITUTE
OF CULTURE: SOCIO-CULTURAL
AND ARTISTIC-PEDAGOGICAL
PREREQUISITES**

Коритна Аліна Ігорівна,

аспірантка,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-3049-9001>
alina4342@icloud.com

Alina Korytna,

PhD student,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-3049-9001>
alina4342@icloud.com

Анотація

Мета статті – виявити передумови відкриття кафедри бальної хореографії в Київському державному інституті культури. **Методологія.** Для проведення дослідження застосовано історико-хронологічний принцип, методи аналізу, теоретичного узагальнення. **Наукова новизна** полягає в з'ясуванні соціокультурних та мистецько-педагогічних передумов відкриття кафедри бальної хореографії в Київському державному інституті культури. **Висновки.** Передумови відкриття кафедри бальної хореографії в Київському державному інституті культури можна умовно поділити на соціокультурні та мистецько-педагогічні. До соціокультурних відносимо послаблення утисків західних проявів у культурі СРСР, завдяки чому від 1957 року бальний танець знову став частиною дозволених дозвілених форм у радянському суспільстві; поступове послаблення ідеологічного тиску на культурно-мистецьку сферу, що привело до поширення в УРСР сучасних напрямів танцю, зокрема новітньої стилістики сучасного конкурсного бального танцю. Здобуття Україною незалежності в 1991 році сприяло демократизації суспільства, зокрема й освітнього середовища, розбудові вітчизняної

Abstract

The purpose of this article is to identify the preconditions for the establishment of a ballet choreography department at the Kyiv State Institute of Culture. **Research methodology.** Historical and chronological principles, methods of analysis, and theoretical generalisation were used to conduct the research. **The scientific novelty** lies in clarifying the socio-cultural and artistic-pedagogical prerequisites for opening the Department of Ballroom Choreography at the Kyiv State Institute of Culture. **Conclusions.** The preconditions for opening the Department of Ballroom Choreography at the Kyiv State Institute of Culture can be divided into socio-cultural and artistic-pedagogical. Socio-cultural factors include the weakening of restrictions on Western influences in the culture of the USSR, thanks to which, from 1957, ballroom dancing once again became part of the permitted forms of leisure in Soviet society; the gradual easing of ideological pressure on the cultural and artistic sphere, which led to the spread of modern dance trends in the Ukrainian SSR, in particular the latest styles of contemporary competitive ballroom dancing. Ukraine's independence in 1991 contributed to the democratisation of society, including the educational environ-

системи хореографічної освіти, руйнуванню інформаційної ізоляції, проникненню з-за кордону новітньої інформації про бальне танцювання. Серед мистецько-педагогічних передумов – відкриття кафедри хореографії у КДІК 1970 року, де провадили викладання дисциплін із бального танцю; створення після 1991 року федерацій бального танцю; підвищення потреби в педагогічно-керівних, виконавських, балетмейстерських кадрах у бальній хореографії та ін. Особистість О. Касьянкової відіграла вагомий роль у відкритті кафедри бальної хореографії. Її масштабна наукова, педагогічна та мистецька діяльність стала взірцем для співробітників кафедри та студентів, однодумців та послідовників по всій Україні, стратегічно вплинула на формування вищої хореографічної освіти у сфері бального танцю.

Ключові слова:

кафедра бальної хореографії; Київський державний інститут культури; Олена Касьянова; бальний танець; хореографія.

ment, the development of the national system of choreographic education, the destruction of information isolation, and the penetration of the latest information about ballroom dancing from abroad. Among the artistic and pedagogical prerequisites were the opening of the Department of Choreography at the KDI in 1970, where ballroom dance disciplines were taught; the creation of ballroom dance federations after 1991; and the increased demand for pedagogical, managerial, performing, and ballet master personnel in ballroom choreography. O. Kasianova played an essential role in opening the Department of Ballroom Choreography. Her extensive scientific, pedagogical, and artistic activities became an example for the staff and students of the department, as well as like-minded people and followers throughout Ukraine. They strategically influenced the formation of higher choreographic education in ballroom dancing.

Keywords:

Department of Ballroom Choreography; Kyiv State Institute of Culture; Olena Kasianova; ballroom dance; choreography.

Актуальність теми дослідження. Наукова увага до культурно-мистецьких феноменів сучасної України, до яких відносимо школу бальної хореографії, сформовану в Київському національному університеті культури і мистецтв (далі – КНУКіМ), сьогодні є надзвичайно важливою, вона дозволяє не лише обґрунтувати унікальність цих явищ, а й довести їх значущість для вітчизняного та світового культурного простору. Кафедра бальної хореографії КНУКіМ (від 2018 року – Освітньо-професійна програма «Бальна хореографія» на кафедрі хореографічного мистецтва) за понад три десятиліття свого існування перетворилася не просто на потужний освітній осередок, а справжню мистецько-педагогічну та наукову школу. Дослідження процесів еволюціонування цієї школи необхідне задля відтворення цілісної панорами розвитку культури України, зокрема хореографічної.

Аналіз останніх публікацій. Діяльність осередку (кафедри, сьогодні – ОПП) бальної хореографії КНУКіМ в останні роки все частіше потрапляє до кола наукової рефлексії. Введення відомостей про кафедру до наукового обігу розпочала О. Касьянова (2004) – ініціаторкою створення кафедри в інституті культури. Л. Шестопал (2023), аналізуючи радянський період функціонування бального танцю в Україні, звертає у вагу на становлення системи викладання бального танцю в Київському державному інституті культури ім. О. Є. Корнійчука від 1970 року, коли було створено першу в УРСР кафедру хореографії, що провадила підготовку фахівців хореографії з вищою освітою. Т. Павлюк (2021) свідчить про формуван-

ня мистецтвознавчої школи на кафедрі, акцентує на науковому доробку, але не бере до уваги мистецько-педагогічний складник діяльності школи. А. Підлипська (2013), розглядаючи специфіку мистецько-педагогічних шкіл, звертається до досвіду становлення та розвитку кафедри як класичного прикладу такого осередку, де є згуртованість навколо лідера заради мистецької, педагогічної, наукової діяльності, виховання плеяди учнів та послідовників. А. Коритна (2022) безпосередньо звернулася до проблеми соціокультурних передумов відкриття кафедри, але поза увагою залишила мистецько-педагогічні. Попри звернення науковців до окремих аспектів роботи кафедри бальної хореографії, можна констатувати відсутність комплексного дослідження, спеціально присвяченого феномену кафедри, виявленню всього спектра передумов її створення. Представлена стаття є одним із кроків на цьому шляху.

Мета статті – виявити передумови відкриття кафедри бальної хореографії в Київському державному інституті культури

Виклад основного матеріалу. Специфіка становлення системи вищої освіти у сфері бального танцю тісно пов'язана з ідеологічними чинниками, адже за радянських часів (1922–1991 рр.) цей різновид хореографії зазнав різного ставлення, офіційно оформленого на рівні державно-партійних регламентаційних документів. Бальні танці перебували під впливом радянських стандартів культури, адже на початках їх забороняли як зразки салонних буржуазних розваг. Проте згодом така політика послабилася, й бальні танці вирішено було інтегрувати до системи радянського дозвілля внаслідок перетворення окремих елементів на масові напівфізкультурні форми для колективного виконання. Такі танці не передбачали набуття майстерності, хореографічної точності, адже повинні були охопити якомога більшу кількість учасників. Уніфікація, спрощення елементів бальних танців для масового споживання призвело до втрати культури їх виконання.

На початку 1930-х рр. переглянуто репертуар бальних танців. О. Касьянова (2004) зауважує, що в цей період відбулося «поновлення багатьох дореволюційних [до жовтневого перевороту 1917 року – А. К.] вітчизняних бальних танців, дозвіл на застосування кращих зразків зарубіжної танцювальної культури з обов'язковим їх критичним переосмисленням. Формування груп нових радянських танців з використанням національного фольклору... Формування системи масового навчання бальному танцю в СРСР, відкриття перших державних шкіл парного (бального) танцю...» (с. 7).

Зауважимо, що жахливі наслідки Другої світової війни відбилися на ідеологічній сфері, де боротьба з космополітизмом спровокувала антизахідні настрої. Однак, запобігаючи неконтрольованих процесів поширення підпільних форм навчання західним бальним танцям, на Всесоюзній конференції з проблем розвитку бального танцю в СРСР, проведеної 1950 року, було оголошено посилення боротьби із західними впливами та чергова спроба впровадження та популяризації масових радянських бальних танців (Касьянова, 2004, с. 7).

Трансформаційні процеси в політичному житті СРСР, пов'язані зі смертю Й. Сталіна, засудженням культу особистості, певними демократичними зрушеннями (період «відлиги»), призвели до послаблення контролю за виконанням бальних танців. Важливу роль у процесах розбудови бального танцювання відіграв міжнародний конкурс 1957 року, вперше проведений у Радянському Союзі

за участі зарубіжних учасників – танцювальних пар та суддів. Ця подія стала каталізатором створення нових колективів бального танцю та зміцнення ті, що вже існували й функціонували напівпідпільно. Поступово в таких колективах почала гостро відчуватися нестача керівників, які б мали хореографічну освіту.

Партійно-державні органи продовжували реалізовувати свої плани зі створення радянських бальних танців. У 1960-х – 1970-х рр. багатотисячними тиражами виходили репертуарні збірники з записами радянських зразків бального танцювання. Т. Благова (2021) з цього приводу зауважує, що «... ідеологічна заангажованість навчально-методичних посібників виявлялася передовсім у сконцентрованості уваги педагогів на бальній хореографії радянського походження, натомість унеможлилювала якісне ознайомлення молоді зі специфікою виконання популярних танців західноєвропейського й латиноамериканського зразків» (с. 156–157).

Радянська програма бальних танців, що складалася зі стилізованих зразків, створених балетмейстерами шляхом взаємодії народних і бальних танців у 1970–1980-х роках в Україні, набула статусу обов'язкової конкурсної програми. А. Підлипська (2013) зауважує, що «... розвиток бального танцю в УРСР підкорявся загальнодержавним директивам, але мав специфічні особливості (проведення несанкціонованих конкурсів за міжнародною програмою – Севастополь; присутність бальних танців національної тематики в репертуарі більшості колективів бального танцю й після скасування обов'язкового їхнього виконання на конкурсах). Почавши розвиток на рівні гуртків, переважно на основі самооплатності, бальний танець у Радянській Україні поступово набув ознак масового виду аматорського мистецтва» (с. 349).

Важливо, що історико-побутовий танець та спортивний бальний танець як навчальні дисципліни входили до планів підготовки фахівців хореографічного мистецтва від моменту заснування кафедри хореографії в Київському державному інституті культури 1970 року. Упродовж понад двадцяти років відбувалося змістове насичення та оновлення програм з бального танцю. Попри спрямованість роботи кафедри хореографії на підготовку переважно фахівців з народно-сценічного танцю, серед студентів були й такі, що спеціалізувалися на бальному танці. Від 1978 року дисципліну «Теорія та методика історико-побутового та сучасного бального танцю» викладала Олена Василівна Касьянова, випускниця цієї кафедри. О. Касьянова також розробила навчальні курси «Теорія та методика викладання сучасного бального танцю», «Керівництво самодіяльним колективом сучасного бального танцю», спецкурс «Особливості викладання бального танцю у школах, гімназіях, ліцеях» (*Справка о присвоении*, 1992).

О. Касьянова відіграла вагомую роль у становленні системи викладання бального танцю у ЗВО та запровадженні самостійного напрямку підготовки фахівців з бального танцю. Вона постійно перебувала у творчому пошуку, створила зі студентами декілька сценічних програм бального танцю, проводила курси підвищення кваліфікації для керівників колективів бального танцю, створювала методичні рекомендації для вивчення танців з метою їх популяризації та поширення.

Науково-дослідницька робота з бального танцю стала новітньою діяльністю, розпочатою О. Касьяною (1987), адже вона однією з перших в СРСР захистила кандидатську дисертацію «Шляхи розвитку радянської бальної хореографії (істо-

ричний аналіз періоду 1917–1941 рр.)». Згодом вона розробила дослідницькі напрями для співробітників та студентів кафедри бальної хореографії.

Новий етап у розвитку бального танцю пов'язаний зі створенням 1991 року суверенної держави України, формуванням вітчизняної системи хореографічної освіти, що обрала шлях урізноманітнення напрямів підготовки (спеціальностей) у закладах вищої освіти.

Зросла потреба підготовки керівників аматорських колективів бального танцю з вищою освітою. Серед мистецьких процесів, які стали каталізатором відкриття кафедр бальної хореографії у закладах вищої освіти України, виділяється розширення сфер функціонування сценічного бального танцю, зокрема збільшення кількості розважальних закладів. Також важливим чинником, що збільшив попит на фахівців бального танцю, стало руйнування «залізної завіси», вільне проникнення інформації про бальний танець у Європі та Америці. Це, своєю чергою, привело до зростання інтересу до бального танцю серед усе більшої кількості людей. Важливо, що в Україні було створено федерації бального танцю, які сприяють масштабуванню клубної діяльності в бальному танці та популяризації цього різновиду хореографії.

1994 року в КДІК відкрито кафедру бальної хореографії за ініціативи кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри хореографії О. Касьянової та за підтримки ректора КДІК М. Поплавського, який усвідомлював перспективність підготовки фахівців з вищою освітою з цього різновиду хореографії, а також науковий, організаційний та творчий потенціал О. Касьянової, яку призначив завідувачкою кафедри.

На початку 1990-х років на кафедрі хореографії присвоювали кваліфікації «культпросвітпрацівник, керівник самодіяльного хореографічного колективу». Але це вже не відповідало потребам та тенденціям освітньої та мистецької практик. Випускники кафедри бальної хореографії отримували кваліфікацію «Балетмейстер бальної хореографії, викладач фахових дисциплін, артист». Відкриття кафедри розпочало новий етап функціонування хореографічної освіти в Україні, де від середини 1990-х років розвивався бальний сегмент.

Наукова новизна дослідження полягає у з'ясуванні соціокультурних та мистецько-педагогічних передумов відкриття кафедри бальної хореографії в Київському державному інституті культури

Висновки. Доволі умовно передумови відкриття кафедри бальної хореографії у Київському державному інституті культури можна поділити на соціокультурні та мистецько-педагогічні. До перших віднесемо послаблення утисків західних проявів у культурі СРСР, завдяки чому від 1957 року бальний танець знову ввійшов до кола дозволених дозвілених форм у радянському суспільстві; поступове послаблення ідеологічного тиску на культурно-мистецьку сферу, що привело до поширення в УРСР сучасних напрямів танцю, зокрема новітньої стилістики сучасного конкурсного бального танцю. Здобуття Україною незалежності 1991 року сприяло демократизації, зокрема й освітнього середовища, розбудові вітчизняної системи хореографічної освіти, руйнуванню інформаційної ізоляції, зокрема, проникненню з-за кордону новітньої інформації про бальне танцювання.

Серед мистецько-педагогічних передумов – відкриття 1970 року кафедри хореографії у КДІК, де провадили викладання дисциплін з бального танцю; створення після 1991 року федерацій бального танцю; підвищення потреби в педаго-

гічно-керівних, виконавських, балетмейстерських кадрах у бальній хореографії та ін. Особистість О. Касьянової відіграла вагомую роль у відкритті кафедри бальної хореографії. Її масштабна наукова, педагогічна, мистецька діяльність стала взірцем для наслідування співробітників кафедри та студентів, однодумців та послідовників по всій Україні; стратегічно вплинула на формування вищої хореографічної освіти у сфері бального танцю.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Благова, Т. (2021). *Розвиток хореографічної освіти в Україні (XX – початок XXI століття)* [Дисертація доктора педагогічних наук, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка].
- Касьянова, Е. В. (1987). *Пути развития советской балльной хореографии (исторический анализ периода 1917–1941 гг.)* [Автореферат диссертации кандидата искусствоведения, Государственный институт театрального искусства имени А. В. Луначарского].
- Касьянова, О. В. (2004, 22–23 квітня). Генезис вітчизняної бальної хореографії в контексті загальносвітових процесів. В *Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів* [Матеріали конференції] (с. 4–9). Видавничий центр КНУКіМ.
- Коритна, А. (2022, 24–25 листопада). Соціокультурні передумови створення кафедри бальної хореографії у Київському державному інституті культури. В *Молодіжна наука КНУКіМ – 2022* [Матеріали конференції] (с. 10–12). Видавничий центр КНУКіМ.
- Павлюк, Т. С. (2021). *Бальна хореографія XX – початку XXI ст.: генезис, соціокультурний контекст, тенденції розвитку* [Дисертація доктора мистецтвознавства, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського].
- Підлипська, А. М. (2013). Регіональні школи бального танцю в Україні. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*, 30, 344–350.
- Справка о присвоении Касьяновой Елене Васильевне ученого звания доцента.* (1992, 16 января). Справа Касьянової Олени Василівни, Архів Київського національного університету культури і мистецтв, Київ.
- Шестопад, Л. В. (2023). *Бальний танець в Радянській Україні 1950-х–1980-х років* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Київський національний університет культури і мистецтв].

REFERENCES

- Blahova, T. (2021). *Rozvytok khoreohrafichnoi osvity v Ukraini (XX – pochatok XXI stolittia)* [Development of choreographic education in Ukraine (XX – early XXI century)] [Doctoral Dissertation, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University] [in Ukrainian].
- Kasianova, O. V. (2004, April 22–23). Henezys vitchyznianoï balnoi khoreohrafiï v konteksti zahalnosvitovykh protsesiv [Genesis of domestic ballroom choreography in the context of global processes]. In *Teatralne i khoreohrafichne mystetstvo Ukrainy v konteksti svitovykh sotsiokulturnykh protsesiv* [Theatrical and choreographic art of Ukraine in the context of global socio-cultural processes] [Conference proceedings] (pp. 4–9). KNUCA Publishing Centre [in Ukrainian].

- Kasianova, E. V. (1987). *Puti razvitiya sovetskoi bal'noi khoreografii (istoricheskii analiz perioda 1917–1941 rr.)* [Ways of development of Soviet ballroom choreography (historical analysis of the period 1917–1941)] [Abstract of PhD Dissertation, Gosudarstvennyi institut teatral'nogo iskusstva imeni A. V. Lunacharskogo] [in Russian].
- Korytna, A. (2022, November 24–25). Sotsiokulturni peredumovy stvorennia kafedry balnoi khoreografii u Kyivskomu derzhavnomu instytuti kultury [Socio-cultural prerequisites for the creation of the department of ballroom choreography at the Kyiv State Institute of Culture]. In *Molodizhna nauka KNUKiM – 2022* [Youth Science KNUCA – 2022] [Conference proceedings] (pp. 10–12). KNUCA Publishing Centre [in Ukrainian].
- Pavliuk, T. S. (2021). *Balna khoreografiia XX – pochatku XXI st.: henezys, sotsiokulturnyi kontekst, tendentsii rozvytku* [Ballroom choreography of the 20th – early 21st centuries: Genesis, sociocultural context, development trends] [Doctoral Dissertation, M. Ryl'skyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the NAS of Ukraine] [in Ukrainian].
- Pidlypska, A. M. (2013). Rehionalni shkoly balnoho tantsiu v Ukraini [Regional schools of ballroom dance in Ukraine]. *Topical Problems of History, Theory and Practice of Artistic Culture*, 30, 344–350 [in Ukrainian].
- Shestopal, L. V. (2023). *Balnyi tanets v Radianskii Ukraini 1950-kh–1980-kh rokiv* [Ballroom dance in Soviet Ukraine from the 1950s to the 1980s] [Doctoral Dissertation, Kyiv National University of Culture and Arts] [in Ukrainian].
- Spravka o prisvoenii Kasianovoi Elene Vasil'evne uchenogo zvaniya dotsenta* [Certificate on awarding Elena Vasilievna Kasianova the academic title of associate professor]. (1992, January 16). Kasianova Olena Vasylivna file, Archive of the Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv [in Russian].